

Polja

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja
novi sad – godina XXXIII – cena 400 dinara

juli '87 broj 341

telegrami

oto tolnai

DISTIH

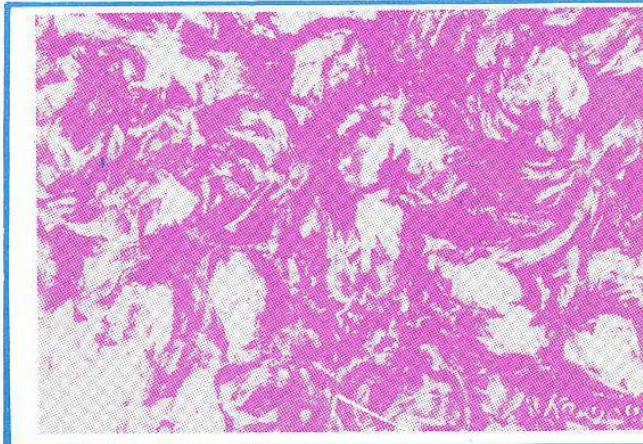
*Ijubi se sa stotinu muva
ili je mrtav*

ŠTO POVEROVAH

*intenzivno popašenoj
pokošenoj travi je dobro
zašto meni nije
ta lepo sam samleven
žuti zubi preživa ju se u smaragd
zašto poverovah ja neću izludeti*

ZELENA STAKLENA KIŠA

*liška šušti suvi šas
palić u obliku bumeranga
prljava voda pljusnuta kroz prozor
liška šušti suvi šas
dal će se s neba sručiti u sebe
vrela zelena staklena kiša
hor porckalih žaba*

milan konjović, cveće

TROPSKA KRTICA

*baca za mnom šaku slepe svetlosti
ovekovećiu te kaže
postoji tropska krtica kažem
koža joj poput stakla
i za vreme meča buši teniska igrališta
kad budem sasvim vidljiv
kao u rendgenskom oku biotskog risa
kad se već samo staklasti pramenovi mojih creva
budu međusobno osvetljavali uz cilik
srećno ću oslepeti*

DUGE KLINOVE

*boji kosu i druguje s planinarima
za jednu noć sam osedeo
u detinjstvu sam se igrao sa sinom bunardžije
on je slutio šta se skriva
on je slutio šta nas čeka u dubini
noću me oblije samrtni znoj
danas-sutra bojiću kosu
družiću se s ljudima koji
duge klinove zabijaju u svoje tabane
duge klinove zabijaju u svoje dlanove*

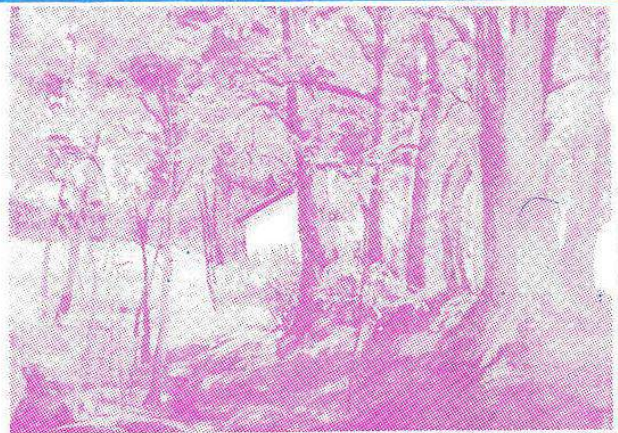
Preveo: Sava Babić

- * milijić, estetsko iskustvo i relativnost progresa u umetnosti
- * fajerabend, napredak u umetnosti, filozofiji i nauci
- * parun, memento
- * ružević, aheron tačno u podne
- * tarkovski, nisam ni bolji ni gori od drugih
- * rendžov, krilato ždrebe
- * intervju; vesna parun, pisanje kao opiranje pisanju
- * ković, razvoj višeg i visokog školstva
- * radojković, susret satelitske televizije

metamorfoze umetničkog doživljaja

vojin matić

Tokom svojih istraživanja promena koje su nastajale tokom istorijskog razvoja na polju onoga što mi danas zovemo umetnošću, došli smo do zaključka da je čovek i kvalitativno i kvantitativno menjao svoje odnose prema onom što je stvarao svojim rukama i prirodi oko sebe. Tokom svoga razvoja čovek vrši odбір i različito ceni i vezuje se za svoje kreacije slično kao što to čini među ljudima prema kojima gaji ogroman broj odnosa i nijansa.

nadežda petrović, predeo II

Danas među fetišima nalazimo predmete koji po sudu nekih estetičara i istoričara umetnosti pokazuju izvesne estetske odlike. Fetiša ima od najprimitivnijih komada drveta ili kamena do onih koji pokazuju veliko umetničko umeće, po današnjem kriterijumu, ali ih sredina koja ih izrađuje doživljava kao individualne natprirodne moći koji su opasne za običnog čoveka ali mu, ako se na određeni način odnosi prema njima, donose značajne darove. Oni su natprirodna bića a ne mrtvi predmeti kao umetnička dela.

Naučnici se ne slažu u tom da li su fetiši umetnička dela. Imamo utisak da je prelaz fluidan odnosno da on za nekog u kulturi u kojoj je stvoren počinje da predstavlja umetničko delo dok je za druge u istoj kulturi još samo fetiš.

Badnjak je nesumnjivi fetiš od onog trenutka kada ga domaćin izabere, obredno poseče i okiti, dok gori i kasnije mu se čuva pepeo da bi se u proleće prosuo tamo gde treba da donse rod. Za sve to vreme on se razlikuje od svih drugih cepanica i pepela po emocionalnom odnosu ukućana prema njemu, dok mu se antropomorfnost njegovog bića označava »bradom« od kore kad se poseče, kao što je to ponegde običaj.

Ako je dakle podrezivanje nokata kod čovjeka stihijski čin, a proizvoljan je i tok procedure – odakle započeti, gdje stati – a samim noktima, svjedno je rastu li na meni ili na drvetu u nekom divnom kutku ekološki zaštićene prirode – nisu li onda oni savršen simbol i nužnosti i slobode u isti mah, ilustracije zakona dijalektike, uzdanica naša? I što sad? S poštovanjem ih posmatram, pa i s divljenjem čak. Da ostavimo striženje za idući put, dok još o svemu temeljitije porazmislim? Ali to je nemoguće. Striženje možeš odlagati koliko hoćeš, ali misao ne možeš. Ona je tu i sada, i traži svoj bitan rasplet. I budući je delikatne prirode i zahtjeva najveću koncentraciju, ne može se odvijati istovremeno sa jednom vanjskom radnjom koja zahtjeva ne manju usredotočenost pažnje i predanu zaokupljenost. Čega se dakle odredi: striženja ili mišljenja o njemu? Jedno od toga mora se žrtvovati. Vrijeme teče. Gradsko se kupatilo zatvara u sedam. Koliko je sati? Ali ne, bolje da sada ne razmišljam i u tom pravcu. Kuda bi me to odvelo. Razmišljanje o smrtnosnom polipu vremena: intelektualna mišolovka kojoj kad tad, s noktima ili bez njih, nećeš izmaći.

Da se vratim, dakle, svojoj prvotnoj nakani, podrezivanju. A što ako je ipak, uza svu ravnopravnost, jednome prstu nokat neophodniji nego li drugom? U tom slučaju moralo bi to svakako biti presudno prije svega za redosljed reznaja. Jer što ako se, recimo, dogodi da baš sad nestane u ovoj prostoriji struja, puknu odvodne cijevi, procuri plin? Može li se predvidjeti koji bi od nožnih prstiju preuzeo tada ulogu predvodnika uplašanih kupačevih bosih stopala u bijegu? Pretpostavimo da prijeti takva opasnost. Pa, čini mi se... to bi morao ipak biti palac. Njega dakle treba, za svaki slučaj, najprije osposobiti za akciju. Ali budući da opasnosti još nema, čemu da palčevu sumornu osamu bez potrebe uznemirujem. Palac je na nozi glavni. On je, tako reći, glava noge. Njemu treba da zahvalimo za ono dokle nas je dovela ideologija noge, ali za njezina zastranjenja on – teoretik – ne odgovara.

Vrijeme je ipak stalo, da bi se razmatranje funkcije škara u kordinatama ovozemnog vremena moglo nepomučeno nastaviti.

Sjedim i zurim u svoje nožne prste, osjećam kako rogožni štitnici na njima ubrzano rastu. Vidim kako rastu, čujem kako razgovaraju o meni, cinično, s manje poštovanja nego li ja o njima. Pa neka, brbljaju. Neću ih, namjerno, strći. Zašto uopće da ih uznemirujem ovog puta, kad mi ne smetaju bogzna kako, a ja ionako imam važnijih briga. Bacih pogled na prste na rukama. I uspravih se. U djetinjstvu – za koje se veli da je raj na zemlji – i ova četica diverzantna predstavljala je često pravi ekološko-socijalni problem: zaga-

duju li ovi ostaci prirode moj duh, ili ja, ne odstranjujući ih, zagađujem svoju okolinu? Da, sjećam se. Lijeva ruka nikako nije umjela podrezati nokte na svojoj desnoj, a pustiti da im ih reže netko drugi – pogotovu onaj kome sam hijerarhijski podređena – činilo mi se gubitkom integriteta. Pa ako sam onda, kao dak, mogla hodati danima neopaženo – uz velike majstorije i oprez, dakako – s pet noktiju podrezanih na jednoj a pet dugačkih i nejednakih na drugoj ruci, zašto da ne pokušam takav kompromis uvesti kao privremenu mjeru u krizi autentičnih misoanih poticaja i danas? Neka ovaj koristan monolog traje, kome smeta moja mala privreda koja se sama od sebe obnavlja, okrilajuće, potkiva, akumulira. I prstima na ruci bit će teže, nokti su ovdje primjetljiviji. A od onih na nogama već se eto udaljismo i škare i ja, i kao da stojimo na vrhu brda, gledamo ih odozgo i čudimo se. Što bih se oдавde ponovo spuštala do podnožja u doboku dolinu u kojoj je već zašlo sunce i prekriva je magla? Najbolje da obrišem škare i spremim ih. To je, uopće, smiješana i ružna naprava, „Makazice, makazice!... šapnuh im na uho i bacih neugodan alat – koji je, povrh svega, još i *pluralia tantum* – u najlonsku vrećicu.

Tjedan je prošao. Škare sam idućeg četvrtka uzalud tražila u vrećici. Da ih posudim od neke kupačice? Nije higijenski. A što ako mi se sve one, kada uđem u odjeljak s vrućim zrakom i pješćanim satom, zagledaju pažljivo u noge? Ništa. Gledajte ih samo, reći ću im – zar nisu lijepi? Bijeli, dugački, svinuti malo na rubu kao orlov kljun. Želite li vidjeti kako izgledaju klasični šiljci na prstima vještice iz bajki? Pustite i vi neka vam slobodno rastu gdje god ih je posadio davo i zakon održavanja njegove vrste. I ne stidite ih se! Naprotiv. Bit će sve blistaviji, sve čvršći, sve izbrušeniji. Postat će najzad ekran televizije u boji, na kome možete gledati do mile volje animirani film svojih zdepastih, krivih, kućnom radnošću opsjednutih i od umnog nerada okorjelih prstiju, svojih stopala u hodu poslušnijem od tuptanja stada, s pravilnom potišanim noktima, pomno izrezanim žuljevima, namirisanim ispučenjima. Film svojih bespuća. Svog straha. Horor priču srezanih svjetonazora, u kojoj će bijele nožne slabosti postati – u oskudici podviga – junaci dana.

Ta učinite nešto napokon i vi od svog života, gospodo čistunci i gospe čistunice. Dosta je bilo lukavog podrezivanja, podšišavanja, podmazivanja, lakiranja i taštog lak-taštva. Dolje sektaštvo, noktaštvo, škare i sveopća noktofobija. Naprijed, noktima naoružana pobjednosna laka pješadijo. Živjela neostrizena istina. Živjele sablasti.

Novi Sad, 11. 6. 1987.

ostavi vežbe

milosav mirković

PESMA O RASTANKU, I SLIČNO

Da li rastanak može da raste
Da li sastanak može da stane,
Da li posle rastanka mogu grane
Da se sastanu u derdane,

Ili sastanak mimo granja
Mimo topole, lipe i breze
Može rastanak da odveze
Ili da rastanak kao laste

I kao pastrmke penušaste
Može da sraste u beličaste
Nove sastanke romoranke,

Da li rastanak u Durdevdane
Može da plane u mlade grane,
Ili se rastalo što je ocvalo...

U BRUSU VEČE

U brusu veče pada ko semlje
Pšenice iz ruke drvoseče,
Oba mu oka iz sredozemlja
Iz trećeg mlečna Rasina teče,
Ali su radovi teški, drumski
Otišli nebu u vihore,
I zrna poznih jagoda šumskih
Odisej bosu bere za more...

KALOPER ODLAZI

Posrćući kaloper odlazi
Od mene, od mene na fotografiji
Sa sestrama, od mene posle
Pedeset godina fotografije,
U stolicama od slame boje limuna,
Pored bunara sa santračem od hrasta,
Odlazi kao vilin-konjic,
Kao oko od ahata, struk od oniksa,
Svekoliko miris noćnog rašćenja,
Berba monograma u jesen za dvoje,
Odlazi na kopitama košute,
U košulji od zimzelena,
A u latici nosi Delfijsko proročište
Posrćući kaloper odlazi...

A GITARE, MOŽDA, NIJE BILO...

Loza se otela, obrasla je svilom,
Za sunce se hvata zalutalom žilom,
A gitara možda nije bilo!

Išli smo za stadom, išli na pojilo,
Za mesec se prosto veče skrilo,
A gitare možda nije bilo!

Iza okna bruji staro motovilo,
Nešto crno para, da bi bilo šilo,
A gitare možda nije bilo!

STIH ZA DVORIŠTE

Poslednje tarabe stare
oko dvorišta Rakićevih
u predvečerje samo mare
da budu uzvik ili stih.

I kao da su uzengije
dećacima što loptu traže,
u kišama se smerno lije
senka njihove šarene laže.

Više im ne svetli apoteka
i slez ne igra kada rodi,
nema ni boje, nema leka,
lelujaju kao na vodi.

Poslednje tarabe stare
ne pamte ni svoje rezbare,
pa neće ni ovaj stih
oko dvorišta Rakićevih.

MANDELJŠTAM

Kad su u zavežljaju sasvim sivom
Poslednje stvari pesniku donete
I spuštene u zatvorsku vežu:
Carape, jabuke, toplomer, sa živom,
On zgrabi Petrarkine sonete
i usni crkvu u Voronježu...

OSTAVI VEŽBE

Ostavi vežbe iz poetike
molim te, molim te,
ostavi prag svesti
da paprat da runolist
iz njega raste
ostavi kuku i motiku
i basmu od uroka
more i moreuz
pogaču i kovrčan
između očiju ljubicastih
perje i iverje
nesanice i rasanice
ostavi vežbe iz poetike,
molim te, molim te...

U BRUSU JUTRO

Vir se podmlađuje
Bor se zasađuje,
Juli put putuje
Dan s danom druguje,
Očistiv obuću
Dan ude u kuću,
Juli će me voleti
A avgust boleti...

krilato ždrebe

mihail rendžov

NIKO ME NE UPITA

Niko me ne upita
Zašto između dva brega
Čujem glas
Moje preblage majke

Kada se vraćam
Brat mi dodaje bistru vodu

A majka crveni konac
Nit jutrenja.

Niko me ne upita
Zašto između dve poplave
Vidim strah
Svog nemirnog oca

Kada se vraćam
Sestra mi dodaje bistru vodu
A otac modru školjku
Iz Janine.

Kada se vraćam brate moj
Posadi belo cveće
Cveće ružičasto
Sestro moja...

ENKIDU

Kakav smrtni san obuze te sad?
Lice ti je mračno i ne čuješ me više?
Gilgames

Spavaj Enkidu. I sanjaj.

Nebom šeta bik koji te proganja
Srce ti je mirno kao usnuli cvet
I u njemu bog sunca šeta.
U snu ti samo vazdušne boginje nude
Nebesko vino i mirtu.

Čuješ li me Enkidu?

Bakreni orao lovi ti pticu
More ti perivoj poplavljuje
Na licu ti raste južno voće i bilje.
Vetar kao zao duh
Šapće ti čudne priče
Dok gubiš zrno ljubavi
I propadaš u šumu
Od boljki.

Čuješ li me Enkidu?

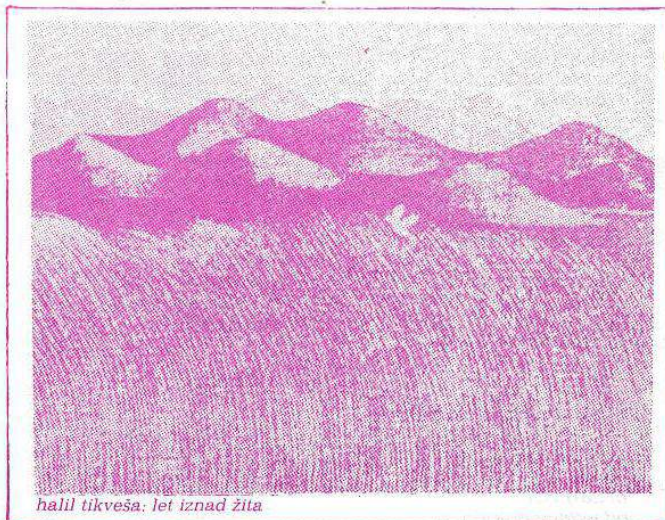
U očima
Kao u izvoru žive vode
Niče biljka večnosti
Koju lovci tužnim rogom dozivaju.

IKAROVA SMRT

Između mora i neba
Zvezde i cveće.

Med njima
Ikar
Ushićen
Doziva
Svoju
Smrt.

Sa mora
Mirisni vetrovi
Podižu
Belu
Pticu.

halil tikveša: let iznad žita

KLJUČ

O Petlevskom,
u Ohridu, leta 1974.

Udeš li u srce
Jasno postaje: zeleno je visoko
Žuto gori, u modrini mora bivaju
Ala, jazbina zvukova, blesak,
Jahač je ljubičast, koplje
Bačeno na tebe, ako što te guta
Belo je zmijsa, u pogledu pijavice
Prolećna munja
Mrena, vatra i groznica
Crno je ravnica
Prećutana lepotica
San i put
I na putu magla
I u magli kula
I u kuli gnezdo
I u gnezdu ptica
I u ptici ti
A u tebi ključ

Vreme ti je u oku
Zaključaj ga.

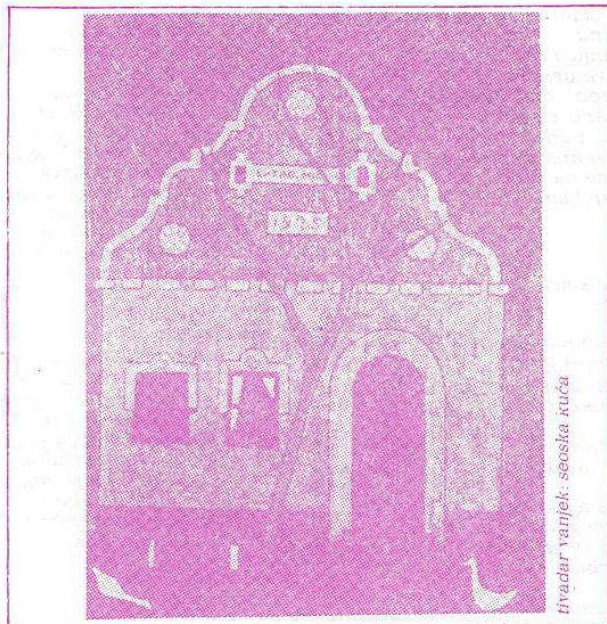
MORE

(Ponoć)

Tamni zvuk oglašava noć.
Pada mi telo
Pogodeno nevidljivom strelom.

Čemu streme agave
Zašto kiparisi nišane zvezde?
Trorogo čudovište brsti
Prozračni cvet mora
I pretvara se
U fosfornu ribu.

U ponoć
Moje izgubljeno srce
Vraća se
Ovenčano belim ljljanima.

trivadar vanjek: seoska kuća

JEZERO

Podem njemu – ono pobegne.
Ja mu guknem – ono me rastuži.
Nikad sebi da ga privučem.

Uveče mu gataju slepe gatare
Ujutro mu tužni kalemari seku dušu
A ono rasprilo na četiri strane
Na četiri oblaka kao na četiri neba
Čeka moje uznesenje.

SVETIONIK

Zašto plamtiš
Kad te iz tame
Niko ne vidi

Obavljen čutnjom
Dozivaš ribe i prostore
Morske rakove i škorpije
Da ti telo preoru

Niko ne dolazi.
Samo se vetar igra
S andelima
Tvojih očiju.

Ulovljen zamkom
Kao ogoljen galeb
Sumnjaš u smrt
I u školjku
Koja ti sen
U biser pretvara.

GRADANIN

Kalemi prokletstvo
Jutarnjim cvetom.

Samo godišnja doba
Znaju pravичnost
Njegove čutnje
I zato ga zatvaraju
U kulu od zimskih ruža

Za njegovim ružičastim fenjerom
Večeras
I ja polazim
Kao za nebom.

ŽDREBE

T. Jančevskom

Crveno ždrebe
Krilato ždrebe
Nadleće
Planinu.

Majko moja
Je li to ta prečista duga
Mog noćnog stradanja?
Crveno ždrebe
Krilato ždrebe
Pod planinom
Nad planinom
Pa pravo
U srce.

STRAH

Vetar prosu na me žutilo
Tama mi je srce ispunila.

Zar me niste ganjali do ponoći?

Skakuću slavuji nad mojom kućom
Strah postaje bršljan na zidu
Požar u ponoćnoj galiji

Čujete li glas
U tajnoj odaji srca?

Noć je zlatni oblak
A vi zvezde što mi pokazuju
Lažni put.

Slavuji se na nebu ubijaju.

MUNJA ME TRAŽI I NESTAJE

(Vabljenje ptice)

Munja me traži
I nestaje

Ma šta uradio
Sve je zapisano po tamnoj grivi noći

Munja me traži
I nestaje

Pružate mi srebrnu pušku
I – mrtvo je jutro

Munja me traži
I nestaje

Nalazim kavez
Da smestim pticu

Munja me traži
I nestaje...

sa makedonskog:
Risto VASILEVSKI

lomljeno zlato

vojislav knežević

DURDEV DAN

– Ko ti prosu derdan, kćeri?
– Došli su iz daljine,
došli su sa cvećem
o pojasu...
Stručak po stručak
za derdan su mi zadenuli.
– Ko ti prosu derdan, kćeri?
– Može biti
hajduci da su –
znali su odista
da na ovaj dan
spavanja nema.

BUKARA, VATRIŠTE

I mi bi preskakali
vatre
koje devojke nalože
u sred sela
u sred grada

dobro nas služi
zdravlje
školu letenja pohađamo

svodim račune

dražen katunarić

LIORA

NIKOGA bolje ne poznam do one suhe planine na kojoj u proljeće svane poneki korov, žuti list, zmija u grmu, – i to je sve. Odveć sam za života gutao crvenu pustinju, i sad konačno, sam, stižem na pravo odredište, u otajstva upućen. Svaki dan slušam pustinjski pjev, monoton i dug. Pijesak mi silazi kroz uho i ječ u magijskom štapu, cjevčvici kaleidoskopa. Cijeli grad se prosuo u uši, i ulica, općina, trgovina, zatvor, palmira ptica, i ona neznana žena: Liora. Sipki talozi bolnog pijeska, rasute cakline na suncu, cijeli grad pretvoren u samo jedan vapaj: Liora!

PUT U KONSTANTINOPOL

SVODIM neke račune, a još nije čas ride smrti
Puno je prazno. Uglavnom je sve prerano.
Zašto je bilo toliko konja u mom životu?
Zar se u Maroku posebno bave jahanjem? Ne, ne.
A vidam konje posvuda, i na obali kod Bord El Kiffana.
Platio sam novce i novce prilikom ulaska u Maroko.
Plaćalo se bogme u biserima. Ah, ti Marokanci...
Neću više poći tamo.
Nije to sezona za lov. Mnogo toga nedostaje.
Korita su prazna. Vode nema, manjkaju i s ribom,
sve zbog vretenastog sunca.
A da ono nestane, opet ne bih mogao ništa uloviti.
Opet bih bio žedan krvi. Nekog nedostižnog konopca i tijela.
Gospodin me časno upozorio da skratim svoje patnje.
Da, da, Bog, a ne para od one trpkice chorbe. Čekam brod
za Konstantinopol. Brod je uplovio u luku.
Očekuje se da će stići u Konstantinopol 29.05.1453...
Tamo ću učiti u krčmu s ukrasnim trofejima na zidu.
I moja drolja me prepoznala: »Sunčice, ti si mi opet došao!«
Uvijek. Plaćam račun, trpam joj novac u čipku grudnjaka. Od
crne čipke.
Dobro sam prošao.

LICE

IMA jedno vodeno lice
i lice koje vapi za vodom.
Ima bijela ovca što rada crne
ima žutih rubana, srebrni zub

BABINI UKOVI

Nema koza –
čuvamo šume
i hajduke
– naočigled
duboko dišemo

još će okamenjena
baba
čobanica tvrdoglava
prokameniti koju
i
sa planine daha
svjaviti jariće
petoroščiće
u našu dolju

LOMLJENO ZLATO

Mije se smelo
iskati
ni dati više
od jednog dukata
za devojku
(data je reć
Crnom Dordu)
lomljeno je zlato
lomljeno
lomljeno

brzo rastu
naši Vlašići
za ženibde
stasavaju
na radost
deva bajnih

VUKODLAK

Istrajnost je
golemo stablo
voćka
čije grane lomi
i onaj pod zemljom
za berbe
odreden

nije red
da ga ometamo
voćnjak
previše čuvamo
– ni on ne dolazi
praznih ruku

UTEHA

Nemoj da očajavate
kad od kuće
svatovi odjezde
što nisu sva jagnjad
na broju
što nema ni kokoške
ni prasca
a ni pribora za gozbu

pozaumljenog
iz više kuća
i zlatna kći vaša
jabuka
odskakutala je
sa pustosvaticama
brojnim

ŽENIDBA

Sa devojkom na rukama
i muštulugdžije
u kuću ulaze

gde je vreteno
i preslica
gde beli zidovi
i koje nevesta
mora da udari
i

pred nas
na sto iznese
vruće hlebove
pod pazuhom
kocku šećera
u ustima
bokale
sa vinom
rumenim

milivoj nikolajević: ritam 1

utisnut u desnima mladića.
Ima rijeka što porada krv tri mjeseca
a onda ispuca od žedi.
Ima grobova na planini što služe kopačima
kao mede za utovar.
Ima guste guste prašine
da se ne raspoznaju oko životinje koja srce iz izvora.

Al ima i lice djevojke koje gledam kroz mrežu od komaraca,
svaki titraj, pokret obrva, točaka pa zrna
muha je na čelu, na bori čela.
Ima lice skriveno bijelom čipkom
a da ne znam kuda me odvodi jer kleči
podvinutih nogu i ispovijeda se u pijesku
dotičući ga više puta usnama.
Velim joj, pustinja koju stvori Anedo
ipak je samostalna
i ima razloga zašto je sve ozračeno crvenom bojom,
kolobarama, ostacima školjki, riba, puževa
naplavinama sunca. Tu smo.
U ovim kapucima dina i grba
gdje božanstvo tetoši zrna
njojzi se zadimilo sunce pred očima
njojzi se dogodila pusta hinja
nebo joj potpalilo halje dok se molila skrušeno
golim koljenima na pijesku
Reci srce moje, znaš dobro,
gdje ima pustinje, ima li i
najviše jecaja
svaki vapaj usiše vjetar
pa spase prah na prah, zrno na zrno
i sad koračaj dalje do nevidljiva pastira
ustremi se slobodno do vrha dune
koja sutradan brodi, nestaje
i ne može je više biti
samo sjene brda šuljaju po čitav dan
kao bisage spaljenih datulja
ispod grbe žedna tihotapca.
Stigao si do kraja dana,
gotovo oslijepio
stigao si u vrući kraj istine
sirota je duša, bogata samo prostorom
i jedino joj preostaje da se užeže molitvom
vari križevu, i njima bode stazu beskraja.

u isčekivanju

radivoj stanivuk

RANO SEĆANJE

Dolazi vreme kad poput mleka uskipte uspomene: zovu te maglena lica iz detinjstva i, poput prve ploče, vrti se uokrug zaglušna grmljavina dečijeg smeħa i straha, edenska muzika od pre rođenja.

Ti pitaš majku o njenim strašnim samoćama u porodilištu, o prvim dečijim igrama: kako si se od malena zavlacio pod haljinu i tražio: Nazad, nazad!, jer ovde te ne pleni savršeni nered, i samo bolest, što znači borba zove se čitav tvoj život!

U DANU MOGU DISANJA

Bilo je to u danu moga disanja kad su mi poklonili raspuklu ružu koja će biti moj jedini život, u mrtvu zemlju poboden.

Bilo je to u danu moga disanja: po mirisima sam mogao da poznam ljupke zveri u gradskim krletkama, da prema njima izaberem svoju tamnu senu, što me, utvarnog, prati.

Bilo je to u danu mog disanja kad sam postrojio vojsku od hlebova da podemo protiv Noža, kad mi se preteška ljubav – stari fantom apsolutne slobode okačio oko vrata.

Bilo je to u danu mog disanja: upijao sam nemi jezik sa usnica riba kroz čije škrge progovori volja Božja. Mirijadama godina idealnog su ga gradili narodi,

njih na hiljade i hiljade, i nisu ga mogli sagraditi.

Bilo je to u danu našeg disanja: zbog vazduha, podarenog nama mrtav ostao je Bog u delima svoga plemena.

GRADITELJIMA

O, snažne mišice!
O, rušni graditelji!

Ja tvrdim da se Kuća ne zida od opeke nego od reči što uspravno stoje, zabodene u meso!
Malter podleže nepogodi, a postojan thelos je reči.

Ja vas učim da Kuća nije samo građevina nego i biće, da mi ne živimo u Kući nego ona u nama.

Tako, poput lomnoga puža teglimo svoju Kuću sa sobom: retko nam protiču razgovori bez upotrebe rogova, al ipak smelo tvrdim: Kuće će jednom krenuti u svet kao u topli razgovor!

ŽUČNA ĆE TE TVOJA MAJKA

JUTROM ISPLAKATI

Bilo gde iz ovog ciničkog dana pod opnom zolje na grudima, bilo gde iz ovih huliteljskih rapsodija tišne na Svetom Knjigom u rukama: voden spiralom vetrova i tuđim klimama, zalepršaj tankim krilcima leptira kroz vazduh, dragi sine!

Ti leti uvis, gutaj daljine, u prastare aure šuma!
U bunar sa vedrom, vedro se zaputi s očerupanom vranom pod pazuhom!

Bilo gde iz šizofrenične nemoći, iz grkljana noja, po pesku što rije, bilo gde iz otrovnog koktela, iz masnih tkiva, iz nepčanog kala ti leti na ostrvlje žudno!
Žučna će te tvoja Majka jutrom isplakati!

TERET

Nosim je kao podmuklu bolest, kao sećanje o Prvom Grehu, kao pravednu kaznu, Nosim je kao grmljavinu u ušima kao zemljotres u potkožnom tkivu očaja, kao mutno saznanje o Haosu,

Nosim je kao barutano u glavi, kao tutnjavu Jahaća Apokalipse, kao imploziju u grudima,

Nosim je kao prvu Reč i poslednje Slovo – jedinu moju nagradu.

Nosim je kao Atlanti nebeski svod, kao vavilonska zmija svemir, kao mrav ogromnu gromadu hleba, kao egipatski rob kameni blok za piramidu.

Nosim je kao sumnju u svet, kao veru u sopstveno Ništa, kao ružu što lista iz prstiju, kao prste što čupaju krvotok, kao krvotok koji me sanja i kao san o sopstvenoj krvi koja ne teče više.

TAMNO UMIRU KESTENOVİ

Tamno umiru kestenovi s pozlatom u tajanstvu. Jedan uzbunjeno – uzbuden pridev, unapređen u prilog za način, svedok je svetlog tunela smrti kroz koji prolazimo.

Tamno umiru kestenovi, ovde, u škrtom našem kraju. Skupljen u trougao slatkog bola med butinama, ponovo presvlačim sopstvenu kožu, kao bik ričem kroz utrobu žene i snevam san o konačnom povratku u okrilje Velike Majke.

Tamno umiru kestenovi s pozlatom u tajanstvu. Kraj je septembra – kraj jedne duge agonije leta, dok tamno umiru kestenovi, a negde tek grožde zri. S njim moja duša, uspavana, iznemogla i nesretna na berbi u dalekim, nestvarnim visovima.

POVRATAK

Zemljo, neću se vratiti Zemlji, Zemlja nije moj Dom,

Vatro; neću se vratiti Vatri, Vatra jesam, ali ne sagorevam,

Vazduše, neću se vratiti Vazduhu, vazdušast, jednovremeno, ipak, nisam svuda.

Voda, neću se vratiti Vodama, kao da nikada tekao nisam!

čipkano poroblje zore

nena smiljanić

OSTATAK

vjetar je degeneracija riječi, prhuti razasute po haljetku zore, neporubljene (snom) zore.

što ostane usnutak se zove

prerani porodaj pripovijetke

za nju na njenu dušu njen pokret u odrastanju

uzdisanje, to je, znači vajarija, ili zborenje cjelovečernjeg lingua rumenila.

a brodovi (povečerja)

brodovi bole jer sam plovna zvukolomna

pa promatram rijeku (u jednom prizoru svijest o predgradu

o slivnicima gdje otičeš iz ovog bluesa)

iz ovog umornog promuklog bluesa da nađeš zov da vikneš oј

da umrem od vokativa

RUB

aj, tu je rub jer arabesku definiram grijehom labirintom kurzivom:

mlijekom obasjan zavičaja

industrijski kolosjek utonuo u misli med pragovima istrgnuta dječja ruka vjetrorijek i čipkano porublje zore, uzrečice

toliko neprosanjanih jezičnih eona

rječitih prizora, obzora.

to parfimirano more. to plovilo, ludilo.

NANCY AND I na prstima patetike

sasvim lagano lagano ljubicašt

prilaziš nesanici.

rat je

i prepuštam se tom feelingu, batalionima na horizontu moje bolesti. daljina je paradoksa, mjesto gdje me napetih mišica

odvodi Boss na orgiju u bijelu sobu, tišinu koja je detalj moje zablude.

nazivam to usnivanje:

laku noć jutro.

tišina se sažima postaje lauda, lauda nesviklim prstima

kojima skidaš ploču s gramofona i patetično patetično čime me to pokrivaš?

noćas će me noćiti

dušan patić

MIRIS – KONAC

1. A
Između
Miris – konac
U oku šljunak
Belocrni
Kuca
2. Šuma kuca – čekić
Šuma – zrak
Pališ
Grane pešćane
Kliznu vena zavese
3. A
Mesecom se kriješ
I ogrčem svodom
Zvezdani sok cediš
I lijem tvoj vrat
4. Rastu rasute lati
Mesečine (meso čine)
Vrata-
-vatra
Kurandelja
Sipi-meduza
Plavi splav
Crvene zastave zenica
5. More je-igla
Sa 4 oka
Kosa rasuta po obalama
6. Iz grudi čutim
Metalnu tišinu
Grliš
U mirisu-
7. -govor

SESTI PRST

1. Buka
Opet
Osećam – paučinar
Zublje na legalu
Zice usana-
2. Klize-
Neki tragovi – zvezdar
Po staklu
Mač
Mirni mač
3. Ja nisam doneo
Mir ni mač
4. Izvukoh-prorašće
Dah
Neki talasi-pas
Ližu
Godovi – čizme
Crteži-
5. -po ledima
6. Struja
7. Struji-

NOĆAS ĆE ME NOĆITI

– M. Kajtezu

1. Noćas će me noćiti
Usnulog u tvojim očima
Zakopati me – mesečar
U zvuk kamenog plesa
A zagrijaj nek se smeje
Krvavih noktiju
Drveća će se njihati
Njuhom-

2. Noćas ćeš me noćiti
Gledajući vatre spuštenih kapaka
Zelenom zenicom opijašes
Mirise krsta/kista

3. Noćas ću se
Noćiti
Po moru guraću
Kamen – plovak
Stanište jedara
Pocepaću – ladar
Platno

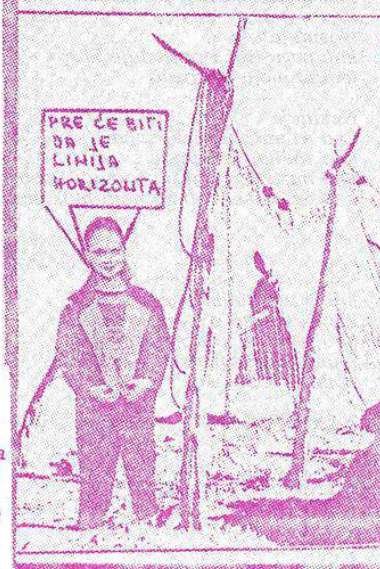
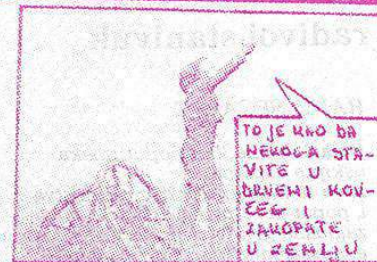
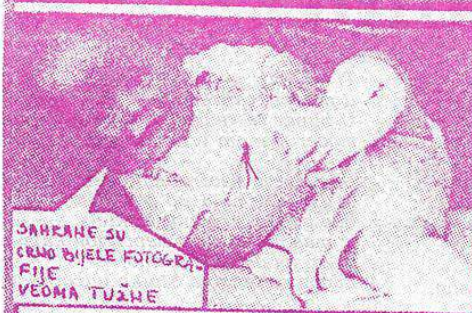
4. –da slikam-

MISLAR – SVETLAR

1. Mermer kuca – svetlar
Struze
U očaju očima
Sapet
2. Palimpsesti crnogleda
Pečatni konac – venac
Vinskog taloga
3. Bele rukavice
Crna domina
Miro kriju glogovim cvećem

saša radonjić

objasnite me!

ZRELI MRAK

1. Pod levim krilom
Razvigore
Majka crvenog meda
Besnika vatrom doji
2. U usana mleko
Kaplje-lokvanj
Zeleni cvet
Znojni
Zidovi cvrčce
Pčele
U zapaljenoj kostici
Topi se
Vosak
Neko krzno
Usnooko
3. Pesak
Jezik u brdu
Zreli mrak
Po ljučkoj supruzi
Gaziš-mak
Borovnica
Pijes-
4. -goni me-

4. Krckaju-kosti
Diše
Stvaraju ono čemu imena nema
Nikad više
Nikad
Više

5. Lava želje Zosime
Ponornica
Šumi ka moru
Munje klize po kamenu
Miris – mislar
Nekadašnjost
Nikad više
Nikad
Više

PEVAT SVOJE ZADOVOLJSTVO OČIJU

1. Položi lice na moje
Nokte
Niz dlanove
Gudi – vazduh
Puže – korenje
Boja

2. Neki tonovi – zavese
Cepaju – koru
Razapetu
Kosu
Drveća

3. Tonem – koža
Dugu
Čuje
Niz leda

4. ... izdržati... Putem... znam... a ne znaš
Ići... borbu... ne znam... a znaš
biti... Jači... od... svoje ruke
Zauzvrat odvesti... te... se... u šumu
Obično putovanje... bacava... i... britve
Upaliti... mrak... video svetlo
... ugasiti... Sveću... upoznala svoj trag
Pomiriše
Neumornik sam vena

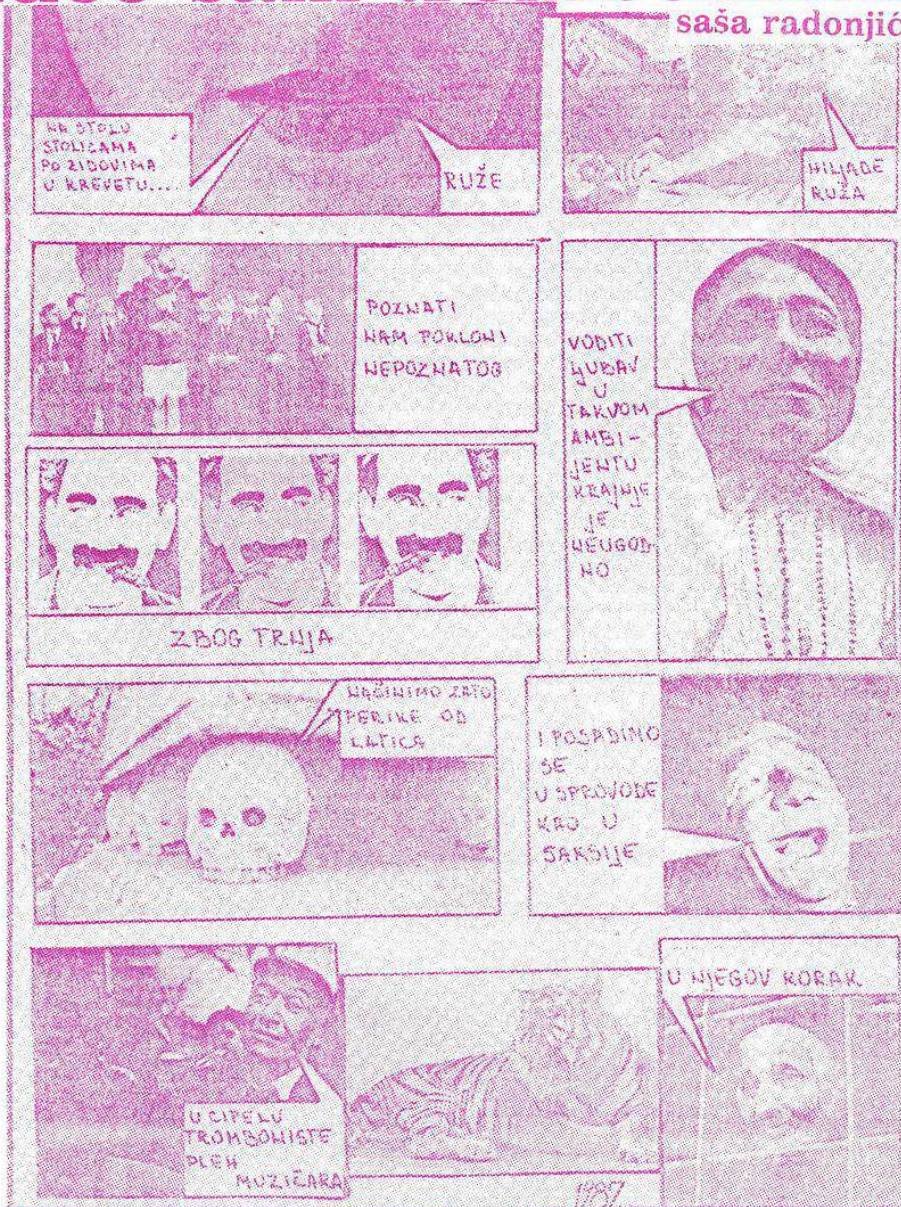
5. Snage... snage... da zapalim...
... granice... Moje... ostrvo... Reći
Boje... očiju... i... sa mnomo...
... veza... Zvuk... Budan...
imati... more... u pogledu
Danonoćnik... pevati... svoje...
zadovoljstvo očiju... Svemoroooknik...
... energija... treptaj... teče... umreti...
meni Jezik... veza... teče...
upozoravam... Miris... bolestci
već dugo... ukrao vatru...
ona... život... u pogledu... Dodir... prava

6. Nokte
Moje na lice položi
Dlanove niz
Vazduh-grudi
Boja-korenje
Puže

video sam trombonistu sećanja

saša radonjić

aleksandar belčević

ŽELJA

Posetiću zamak.
Još sutra ću posetiti zamak.
Ovakav dan se mora lepo provesti.
Beskrajno nebo. Predamnom drum.
Beskrajni drum.
Zaboraviću šta mi je napisala.
Niko se neće setiti.
Mračni jesenji dani.
Ništa mi nije išlo.
Posetiću zamak još sutra. Da čujem bar škripu.
Bedemi se opet stiskaju na kapiji.
Crvkut. Zaspao sam.
Ptice lete nad kapijom.
Već sutra mi više niko neće pomoći.
Možda ne valja što mislim o tome.
Sve prolazi.
Sa prozora gledam prozore. Bedem.
Odmoriću pod drvatom.
Prekrasan dan.

SEĆANJA

Leta padaju kao detalji sa naslikanih krovova.

Glava na ulici.
Ona je drvo.
Podzemni izvor. Kamenolom. Prošli dani.
Sećam se.
Čini mi se da sam drugačiji.
Više ne shvatam to oko.
Posmatram svoj svet.
Žuti dani okružuju ptice.
Sunčani psi zapljuskuju obale.
Hoću da udem u taj osmeh.
Lopta.

NEBODER U KOME STANUJEM

Moja prošlost nema tamnih mrlja.
Gledam kako veče pada na sto.
Kraj stuba si.
Ja sam pod stolom.
Talasi zapljuskuju obalu.
Fabrika u jesen.
Automobili prolaze.
Zalazak sunca. Nasion stolice.
Automobili prolaze.
Pod stolom si.
Ja sam kraj stuba.
Talasi zapljuskuju obalu.
Moje drvo se ruši.
Dva drveta. Ptica ti pada na šesir.
Balon je danas zelen i težak za nas.

krilo, telo i stope

žarko dimić

ZAMISLI

Da drvo oseća dok ga seku i dok gori
Da travu boli dok je kose i gaze
Da te cveće mrzi dok ga daješ onoj koju voliš
Da ti meso jauče u ustima jabuka i trešnja plaču u zubima
Zamisli
Da iznenađeno čuješ vrisku, skiku i jauke tolike muke i agonije

kakva bi buka na zemlji nastala Zamisli

KRAJPUTAŠ

Znam da si tu skriven dušu su ti okovali iza vlastitog kamenog lika
A telo ti ko zna gde gazi cveće i trava

Razvigoše slobodi me ili mi bar slovo iz imena daj

EPITAF

Starost je mana vremena
vrlina kalendara
osmeh na usnama
giljotinirane glave
radost na stolu
dželatove dece
isprika za trudnice
i ispisane balade
važna puna cveća
i ustajale vode

UGARAK PROŠLOSTI

U svakom stihu u svakoj reči
naći ćeš ugarak svoje davno izgorele prošlosti
i ljubiš i mrziš svoj lik
lik davnoga pretka

Sad znaš zašto s mukom odlaziš do ogledala

LEPTIR HODOČASNIK

Ona koju ljubim sada spava
a ja pretvoren u leptira
svu ovu noć slećem i uzlećem
hodim po njoj lagano da je ne probudim
ona je moj sveti cvet kao sveti grad Jerusaleem
čekam da se promeškolji pokrene ili otkrije
pa da o nju usnulu mirisnu i toplu oslonim
krilo, telo i stope po njoj se valjam i mazim
onda usijan skočim u tamu hladnu
da je ne probudim gledam je onako meku i lepu kako može biti samo na odru u snu i pri rođenju
i nazirem tragove svoje
Ona spava ona koju ljubim
sanja sanja leptira
i u snu mu tragove prati

miris jabuke, godišnja doba

vesna kačanski

Roden sa predznakom u Suncu
Plač.
Bez radosti, istina se prolomi planinom
Jeka.
U očima ti godišnja doba
Sneg.
Odjekuju koraci
Gorčina.
Držim se zubima za vazduh.

Tražim dodir u Sečanju.
Obuze me drhtaj.
Osvrćem se,
da ne čuje neko.

Roni se beznade.
I udari kap.
Kida se grumen po grumen.
Dokle će biti da se otkida?

Tražim se
pod krevetom,
u fioci,
u čaši vina,
u tuđim očima,
u kecelji,
na varjači,
u punom i praznom loncu,
na potoku, peruć uspomene,
u šoljici kafe,
prašnjavom budžaku,
poderanim cipelama,
u ormanu,
pod stolom.
Nadoh se na vešalici.

Na horizontu istina.
Potrčah u krčagu bez savesti,
bez milosti gazeći reći
da se napijem sa izvora.
Duga.
Bacih se na nju kamenom
da razbijem spoznaju u duši.
Omami me miris jabuke.
Ogrizak mi zastade u grlu.
Izgubih i list.
Naga kraj ljudi prolazim
slušajući otkucanje srca.
Krvava mi stopala.
S mukom otvorih oči
i videh telo svoje u grču.
Vlažna, raspadam se.
Ti sad, tamo negde blizudaleko,
spavaš.

Topi se sneg i
rastankom
počinje propast.
Ne gazim, lebdim i vidim svoje
drvo.
Minus je 20
gorim.
Grlim udaljenosti,
pijem vino, razgovaram sa nepoznatom ženom
i ljubim.
I noć, i blato,
izgubih puta.
Lavež pasa.
"Dobro veče".
Trčim zemlji u zagr'ljaj.

priprema, bacanje oraha

živko nikolić

ČARATAN

skupljam kamenje
u dnu prastarih šuma
i pevam da vas razgalim
uz pesme po svetu ludujem
a vi mi pristupate
jer mi ne verujete
vaša me nevera dariva
što steknem
za noć raspirim

a kamenje je šareno
i može se u daljinu poneti
ako se izgubi

nije izgubljeno
od vaših je očiju toplije
od vaših prstiju i glasova

kamenje sitno
zaobljeno
u svakom ga zlu mogu taknuti

kuću bih njime gradio
ali kako da pronadem mesto
koje bi me na sebi zadržalo

Kranj, 7.4 - 27.1986.

SIVA

siva
maglena
iz gora ne izbiva
lebdí nad ponorima
samotna
florom kosu obvila
vidarka tiša
od poplegih trava
devesiljem ležaj prekriva
oslušni
napitke sna priprema
siva
romor i titraj
u rana se jutro pomalja
zmijskom košuljom
posred pasa prekinuta
dragumić ne našla
u predvečerje smaragdno
s klenovim se granjem stapa
dugo
nečujna u njemu spava

Kranj, 18.5 - 10.9.1986.

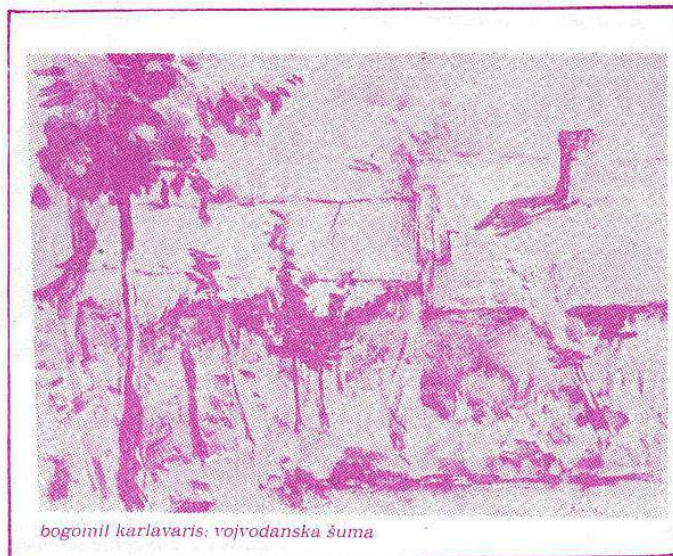
NIJA

Javlja se kad hukne orao
utihne kad žabe zapevaju
tek pramen da bih joj dosegnuo
ruku sam podizao visoko
dok mi je vetar nije oteo

ne znam otkud dolazi njen sjaj
kakve sve oči ima
koliko uva koliko glasova
samo sam njeno prisustvo osećao

kad je sišao mrak
više nisam na tom raskršću stajao
i sve što sam poznavao
zbog nečeg je naglo plinulo

21.8.1986 - 29.1.1987.
(Kranj/Brnik/Beograd)

bogomil karlavaris: vojvodanska šuma

ZAVET

ak me zgodi prah
grab ti sadi
ponad moja luda glava
veselo
tam gde duša ishodi
i sa vrati bunovna
med vas stravom općinjene

i da rodiš jedra moma
jedra moma nedarana
i da nosiš mutna voda
mutna voda presoljena
te da rodiš za rodove
podobra čelnika

moje ime da mu daš
od men ni prah da nema
on da jaše nesedlano
on da ljubi nedarano
da on bije ona hroma zver
Beograd, 6. 11 - 5. 12. 1985.

PRIPREMA

za Vojnu G

od suve trave postelja
i paprat umesto ćilima
za tebe koja si zvezdama predana
u nekakvim tajanstvenim šumama

suvo granje da ne bi drhtala
potok da ne bi žednela
ti koju su lutanja odnela
u druženje sa zlatnim bubama

u nekim prosvetljenim brdima
pred izbama trošnim trepeza
rajčice soja sočna lubenica
ti čudotvorna da ne bi puteve izgubila

Brnik/Kranj, 8 - 29.8.1986.

BACANJE ORAHA

hora ti nišnu nebeso
strah se slama v dubodolino
harst odagna menopla

hora mi ore plavetno
pevna hoti pod kapidžik:
"zajdi mi vrbak dragano"

ne došla kad lunari zgasli
međi zidinami ostanula
gdo rezu namaknul silovito

gdo gde ti odagnal u ovi pustoplino
hora je ratva spečena
a had tvoj perivoj treniva

Beograd/Kranj, 22. 11. 1985 - 5. 6. 1986.

prilog za vreme slika nezaborava

zoran čirić

DAJMO FANTOMU JOŠ JEDNU ŠANSU

a onda Lorin Bekol kaže
zar ne primećuješ montažu
počeo je dvadeseti vek
i ostavi me na miru*

PROMENI BOJE

žuto je previše žuto
roze je previše roze
zeleno je majka
majka je silikonski tinejdžer
(majka je magnum)
zeleno je tvoj izbor

she loves you (yeah yeah yeah)
she loves you (yeah yeah yeah)
she loves you (yeah yeah yeah)

M-MOŽDA

besmrtnost vam je m-možda
i suvišna
jer možete obući kaubojsko
odeło

komande nisu ograničene
samo na imenice i glagole
broj bitova
vreme konverzacije
napajanje
gornja granica pokazivanja
prisuškivanje više nije
dosadno i skupo
njegov smisao za humor
i smisao za humor drugih
polagano su se počeli razlikovati
po ko zna koji put
Zemlja je spašena
vratimo se avanturi

ŠEMA/HOĆU SPISAK SVIH DISKOTEKA U GRADU

1. prilog za vreme, načelo u očaju
2. imenica-odmerena
3. prilog za vreme, literarno

otrcano

ZORAN SNIMA MAMIN ATELJE U PLAMENU

biografski skečevi:
ako se okreneš
nećeš biti tamo
1974. originalna umetnička forma
bila je nered
(saslušano je 1100 revolvera)
nema slučajnih čitača poezije

DEČKO S TRUBOM NA SVOJOJ STRANI

zovem se Tamla
imam bleskove
radio-slike,
volim surfina'safari
moja omiljena bas linija je
bum-cha-kabum-bam

BULDOG

hodam
a ljudi me
prepoznaju

ZEKA JE BOGAT

brzo sam progovorio
brzo sam prohodao
brzo su mi porasli
zubi i kosa
ali nisam to mnogo koristio

david kecman

STRADANJE NEMIRNIKA

Skupljaj krpe/ Ispred sunovrata
Godine u kojima se stideti straha. Mora(S)
Istopljeno crvenilo./ Stid je slepilo
Pred užarenom nevoljom. Deca prevarena
Čašom mleka, novim cipelama, odećom
Koja se brzo cepa./ Nevoljnici odlepljeni
Od obale. Laž je ponor između tvoje
Mudrosti i njihove istine. Ruke preko
Priznanja./ Zaboravljanje srama otkrivenog
Kad se tek načulo o stradanjima nemirnika
Na trgovima glavnog grada./ Poslednja
Redakcija teksta o proterivanju bogumila/
Sačuvati svoj prag. Imati čist zrak.
Ne otvarati dosije. Mladalačke sanje.
Imati ispravan časovnik, posetioce, pasoš...
Krpe na gomilu. Iza svega što se tek
Prečutkivanjem srčanih mana moglo nakupiti
Osloboditi se velike senke./ Kako se brzo koti
Zverad u šumi od koje te deli obruč
Nepreglednih moćvara./ Slika nezaborava
Kad neoprezni tonu u živi pesak; iz noći
U noć, žestinom prvog plača,
Vuče za sobom ruka koja je
Tražila slamku!

makadam

aleksandar ševo

OBRASLA TRAVOM

Gorak miris obrasle travom, lagano, bezobzirno mi se uvlači u nozdrve. Vlažna isparenja teške zemlje puze i uzlaze oko mene. Napeto mi srce u unutrašnjosti kamena, ne može da pomeri zaleđeni grč, samo ukooćenim očima, dve slike, osećam hladan znoj na mlakoj površini uspravne ploče – iznudene kaplje jutarnjih sunčevih zraka.

Hoću da se pomerim!... Polovina mog tela, prikovana u zemlju, tvoje uzglavlje. Hteo bih da puknem!... Kamenom me svojim napravila, sud nemoći, ledene jutarnje suze ne mogu da izdržim.

Crna kreja kandžama mi grebe kameno teme, gradom grohotnim povijene glave u slike me gleda. Ne vidim podsmeš njenog kljuna, samo ga osetim u svom vidokrugu.

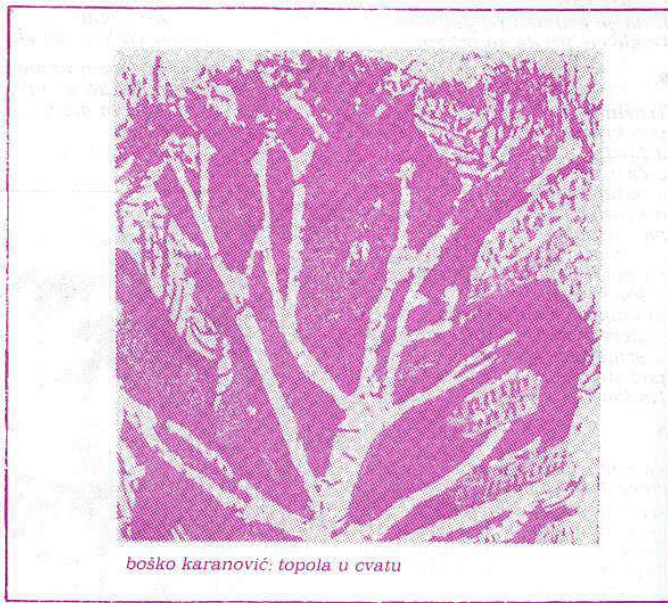
Hteo bih rukama da je oteram!... Saliveno mi telo u jednu ploču. Hteo bih da kriknem slično plaču!... Dadoše mi oči nepokretne, usta nemam.

Želeo bih vetar, njega nema. Ovaj trenutak namerno je većan, jer, gorak miris obrasle travom, lagano, bezobzirno mi se uvlači u nozdrve.

Uspomeno! Skote!

MAKADAM

Zubima sumanuto zabijenim u debljinu volana, – sa jezičinom koja vijori sa strane, – kapljama izlučenim što kaplju niz rub jezika, – sa nogama zabijenim u pod iz kog ih ne možeš izvuci, – žicama raznobojnim prepunih ruku, kao crvima kroz opne što gamižu, – laktovima zabijenim u bočna stakla, dok ti lagano seckaju napete tetive, – sa očima izbuljenim i krvavo modrim, – kolenima zabijenim u mekane plehove, – na košulji popucanim dugmadima, – išćupanim menjačem, – poludelim svetlosnim i zvučnim znacima, – sa magmom u glavi, osetim, plameni jezicj što se niz auspuh ližu i dvore Levijatanu, balavu svinju koja ždere Dijanu, – Svom snagom zabijen u sred Melstroma!... – Tako! Tako se voze ta tvoja kola Crvena; ali mi... te slomljene noge Tvoje i krhko Telo Nalažu drugačije, – Makadam.

boško karanović: topola u cvatu

IZLAŽENJE IZ VLASTITE SENKE

Izbriseš duge opise. Naznake postaju Odstupnice. Ustvari, menjaš se siguran U značenje samoće. X i Y umesto pravih Imena. Svetlost na ono bitnije od generalija U izvodima iz knjiga rođenih i umrlih. I svedočiš, bez ustezanja, kako se dolazi Do čiste vode. Kako se brusi kamen. Otvaraju Zdrava usta. Kako se do smrti uzgaja osmeš. Izbriseš i sve linije koje su te dovele Do konačnog rešenja. Oslobadaš se teških Uspomena na lutanja koja nakon otkrivanja Formule, sada mudrijim od tebe, ništa ne znače. (Arhivi, pod pečatom i stražom, pretprani! Spaljivanje neupotrebljive, krivotvorene grade, Jedino rešenje za trajno otklanjanje memle, Zaraznog legla.) Uništiš stare kalendare, Pisma istomišljenika, dnevne beleške, fotose, Lični adresar i telefonski imenik. Prašinu. S jednim dokazom o vlastitom postojanju Izadi na trg, nasmeši se svojoj žrtvi, I pretvori se u kamen ili u kišu. Dok ti se to dešava, drugi neko tvori Duge opise zime, nastanka i razvoja bolesti, Prevrata, staljinističkih procesa, odlučujuće Bitke, pravila uspešnog uzgoja kućnog bilja...

nuti se. Bez metra. Bez konca. Bez obeležja. Skrovitog mesta za svu tu golemu hrpu. I... Ta vaša veština počiva u ravni u kojoj je i dirigent, koji i bez nota, zavezanih očiju, upravlja zanosom podređenih mu ljudi. Ili možda nju, mislim veštinu, treba porediti sa nožicama preko grla? Rakljama? Lažete. Sve ono što vaša usta izbace, ispunjava prostor, smradnim, nesvakidašnjim, oblikom. Promolili ste glavu. Iz zemne kupe. Zatim ste od saučesnika, dobili, u prozirnoj kesi, potreban pribor i odeću. Privremene papire. Izašli ste na put. Zamahali rukama. Zaustavili vozilo (autobus?). Pokrenuli mehanizam — Providno, ali dovoljno zamagljeno. Za mogućeg protivnika. Preko stepeništa. Tipki. U fotelju. Kao posle obilne večere. S trbuhom, tako reći, na udici. Bezbržno praćaknute, mada pomało i zapitni. (Ali...) Prigovaranje je slično hidrauličnoj pumpi. Još više nadima već naprslo... A jadnik? Njega ste ostavili da tamo, iz svoje nemušte ljuštore, stisnutih kapaka, na svom krevetu, položen — kao vedro u sasušenom bunaru, na mračno i blatno dno — pronalazi zakone neprimerne bogatstvu, unutrašnjih svodova, potpuno preplavljenih ukocenim i bespomoćnim slikama (kotrljanja)./ Ja sam, koliko me u to upućuje i moj dolazak ovde? prispeo da vas uhapsim, bolje: sprovedem./ Ašovom se kopa. Udicom probijaju škrge. Ali zemlja! Zemlja se razgrće, skuplja, oblikuje — šakama. Zapamtite. SA—KA—MA! Pre svog poslednjeg putovanja, po kupanju, zapazio sam tamne pečate između nožnih prstiju i oko gležnjeva. Sitna ali značajna, neugodnost. Iz kutije za prvu pomoć. Izvadio sam tubu, na čijoj se poledini, nespreno i jedva vidljivo, nalazilo odštampano uputstvo za upotrebu./ Uprkos tome, uskoro ću morati da prekratim ovo neverovatno i pomalo smešno, mučenje. Vaše isprave. Hvala. Sada ću izaći. Pružiću vam »poslednju ručku« da se za nju uhvatite. Izaci ću, i sačekaću vas dole, ispred ulaza, na stanici. Ukoliko se ne pojavite u roku od jednog dana, biću primoran da odputujem. Tamo. Popuniću formular. Podneću izveštaj. Pri ovako navedenom redosledu ovaj će predmet uzburkati pojedine, ali značajne, delove domova na površi... a./ Otvariću prozor da prodre malo vazduha. Zalekulana zavesa? Kao napeta jedra, zar ne? Toliko. Dovidenja. Moram./ Zalupiti vratima. Mojim se vlastitim ključem zaključati iznutra. U preslikanim uglovima: veš, knjige, posude, makazice, notni papir... U kupatilu, odvrnute pipe, opstava. Zvonce. Sa obloženim batićima. Na ispustu. Sasušenog krzna, mačka? ... U Stvari, moram priznati, došljak mi se izgleda i svideo. Posebno taj njegov način kojim mi je stavio do znanja, kako će On, a ne Ja, zapravo, vladati tim logom. Kao zatvorskom tišinom.

poseta

lidija mustedanagić

POD STOLOM

Sedela sam pod stolom u jednoj kafani i posmatrala poderane čarape skrivene u cipelama. Konobarica me je usrdno zamolila da nešto popijem. Promolila sam glavu i rekla:

— Kruškovaču.
— Zašto kruškovaču? — upitala je skoro ljutito.

— Moje grudi su u obliku krušaka... bar mi se takve čine.

— Ah, tako — odahnula je sa olakšanjem — a šta radite pod stolom?

— Prstom sam je pozvala da se sagne.
— Znae — počela sam bojažljivo — izgubila sam neopaženo svoju dušu, pa sam pomislila da je tu, negde pod stolom. Možda je malo neumesno sedeti ovako i zavirivati u nogavice, ali ne bih volela da je neko izgazi. Današ je lilo kao iz rukava i ima puno blata...

Pogledala me sa razumevanjem kaluderice i klimnula glavom. Dok je tren kasnije prinisla čašu mojim ustima, stenjući je prošaptala:

— Pomoći ću vam da je nadete ako znate koliko košta strpljenje. Nadam se da imate dovoljno novca. Cistačica stiže posle zatvaranja i možda njena metla ima više sreće nego vi. Do tada bi ste mogli malo da odspavate jer vaši pogledi uznemiravaju goste. Ne bih volela da ih zasvrbe tabani — ja živim od njihovih otežalih nogu.

Istog momenta sam sklopila kapke i usnila čudesan san: ogromna metla je navaljivala na mene, dok sam joj se ja, zarivenih noktiju u tuđe meso, odupirala i izmicala. Metla je nailazila svaki put sve silovitije i pretela je da će me počistiti... Probudio me je bol iz zakravljenih dlanova; spavala sam u srći. Okolo mene nije bilo nikog a konobarica se slatko smejala.

— Pustili smo vas da spavate zato što izgledate kao jagnje. Svuda je počišćeno, svaki kutak je pročešljan, stolice protrešene, ali, vaše duše nigde. Zaboravite na nju. Našli smo nešto mnogo dragocenije što u svom očajanju niste приметili da ste ispustili — i pruži mi malo srebrno ogledalo optočeno školjkama u kojima prebivaju biseri.

— Pogrešili ste, ovo nije moje. NE vidim se u njemu. Spustila sam ogledalo na pulu i zatražila račun.

— Ispisan vam je na čelu. Znam da ćete doći sutra pošto svako traganje u krug varšava ovde. Tada ćete platiti.

Za mnom je navučen zasun i ja sam se našla na kiši. Polako sam koračala, dok su mi potpetice odzvanjale i stvarale varku kao da me neko prati. Nепrestano sam se okretala i bilo mi je žao što nisam ponela ogledalo: ti uzaludni okreti tražili su napor za moju okamenjenu glavu. Mislila sam: možda je to ipak moja duša, ona ume ponekad da tapka za mnom po mraku.

POSETA

Ušao sam neometano kroz prozor... nisu me primetile. Lagano sam dodirnuo zavesu, ali je taj drhtaj tkanine ostao neopažen. Da, znao sam da sam izabrao momenat kada su sasvim u sebi... same... dve žene na krevetu. Ležale su svaka na svojim mislima. Osetio sam da jedna od njih na mahove ističe iz svog tela. To joj je pružilo opastost da me primeti, ali oblik vetra koji sam uzeo bio je suviše beznačajan za njenu misao. Druga se spuštala duboko u sebe, tako da mi je na momente bila nepoznata. Ali ipak su to bile one... prepoznao sam ih, jer su samo njih dve bile u stanju da odslikavaju svoj fatum. Nisu ni slutile koliko je stara ta slika koju sam odavno uramio i posmatrao vekovima iznad svojih vrata, koliko sam se divio tim opruženim ženskim telima na ulasku u snove, na krevetu dovoljno velikom da se ne bi dodirivale. Zaslepljeno sam posmatrao moju oživljenu stvarnost, moju opsesiju, moje omiljeno delo koje živi i diše... Opčinjavao sam se strogošću njihovih nepomičnosti i dahom života koji je žuborio iznad njih, mamila me njihova prepuštenost koja je sličila umornom glasniku na počinku. Uživao sam u njihovim ispremeštanim mislima, u nemarnim pokretima zveckavih udova... jedna žena se na trenutak pomerila, ustala i prišla drugom kraju sobe. Duvanski dim me dražio, te sam ga rasterao zamahom krila. Trudio sam se da budem neupadljiv. Najviše od svega sam želeo da im se prikazem u pravom obličju, da im poklonim svoje znanje o njima, ali sam se ipak obuzdao: jedna bi se uplašila moje stravičnosti, a druga bi mi pripisala pogrešan značaj. Još nije vreme; znao sam gde su i bdenje nad njima ukazaće mi pravi momenat. Za sada mi je dovoljna moja sreća.

Krenuo sam nazad kada sam na oskudnim zidovima primetio dva ukrasa: fotografiju i nešto kao crtež. Oblici umetnosti kojima nisam pridavao naročit značaj, ali ono pred čim sam ustuknuo je bila istovetna sadržina prikaza: dve žene i krevet. Pretirno sam i žurno zalepršao krilima. U tom momentu je ona, koja je pre toga neprekidno kotrljala rećima, pogledala u jednu, u drugu sliku, u ženu pored nje, na samu sebe, na zavesu koje su vijorile... Znam da je po povratku iz bolnice sela i napisala priču.

razgovori

ivan danikov

SA MOREM

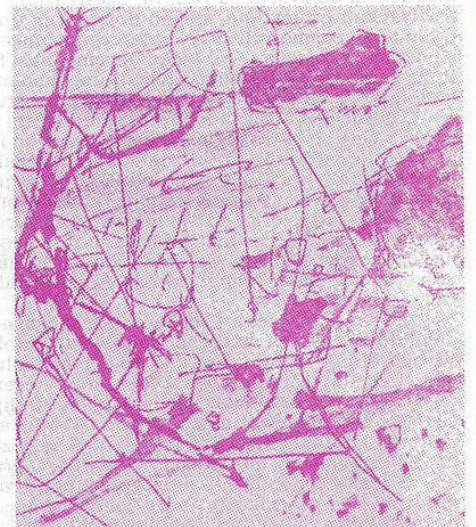
Razgovor bez zarez a i tačke
Sva uzbuđenja koja lome brak
Burna rasprava
I borba glasova

A kraj obala mnogi su osluškivali naš sram

SA OSTRVOM

Isto kao sa knjigom

Ja ću lagano da otkrivam
A ti me pusti
Da razmišljam

milo milunović: dve skice

SA PLANINOM

Štapom podupirem rečenicu
Da'bi stigao do vrha
I kao ženi
Stavljam usnama tačku na vrat
O, ne tresi me sa sebe
Neću otkriti nikome tvoju malenkost

SA JEZEROM

Kada od bilo koga saznam da sam peštrik
Skočicu u jezero i onako pun zamaha
Rukama i nogama
Plivaču
Plivaču

A glava će sama
Tražiti spas iz tvog zagrljaja
SA NJIVOM

Otkotrlja mi se zrno
Neke prolazne misli
I u Vojvodini
Pronade njivu
Za svoje radanje

A već sledećeg leta
S lakocòm berem plod razuma

SA REKOM

Šetajući samo jednom obalom
Od izvora ka ušću
Druga obala
Divljinom će se osvetiti

Moram joj reći: oprosti
Kratke su godine
Koje mi je neko poklonio
Za upoznavanja

muko moja, muko moja

MANIMA ZDENKA ŠKREBA

Sine chlawen durh di wolchen sint
geslagen, er stiget
uf mit grozer chraft

Wolfram von Eschenbach

zwene und einer daz sint dri
dannoch seite s' mir da bi
daz min dume ein vinger sl.

Walther von der Vogelweide

Njegove su kandže
razdrle nebesa.
Sve je crno i bijelo
od zvizdanova bijesa.

On šiba sa zenita
olujom od opala.
»Tko to niz globus hita
po stazi bez stabala?«

Rekli su mi za vješticu
u Matka Baštijana.
Rekla mi je da je palac prst,
u tjednu sedam dana.

»A može li se mrtve dozvat?«
upitah bez pardona.
»A kog bi drugog i dozivo?«
povuče Dravu ona.

Sigurno će se, sigurno javiti,
već je na čelu stola.
Zdenko, hoćeš li sedam u pet,
ili pola po pola?

FORMIRANJE

Zar ne da sam te ja formirao
dok smo još bili mali?
i ono o rebru da je istina?
da Biblija još pali?

»Kažem ti, ti si moj vitez, moj kralj,
i baš si pravi dasa.
Odlučila sam da budeš moj,
i nema ti spasa.«

TEŠKI TRENUTAK

»Par Lagerkvist, jedan švedski pisac,
nije mi bio všeć,
al nekako sada drugačije mislim,
reko bih koju riječ.«

»Prijatelju, daj sad malo ušuti,
premda si mi drag.
Udugo pričaš kako si mrtav,
nosi te dežurni vrag.«

NOMAD

Što smo otkrili kad smo sve otkrili?

Pa dosta dobar komad.
Dobro si rekla: da imam novaca
mogao bih biti nomad.

Al je ih nemam i što ću sada,
da budem nomad bez para?
A, imam nešto, skoro smo
zaboravili,
tebe, moja stara.

BLAGDANI

Na Jurjevo se pali šiblje
za Uskrs mijesi pinca
za Sveto se Trojstvo popravlja
ograda
na Dječicu šibaju dica.
Za Prvi Maj se ide u Trst
na Tomu gudin kolje.
Mare, nešto me ufatilo oko srca
lez do mene bit će mi bolje.

SVAKODNEVICA

Bongo se pretvara u čovjeka
istina, dosta glupa
nije naučio da pere zube
niti da se kupa.

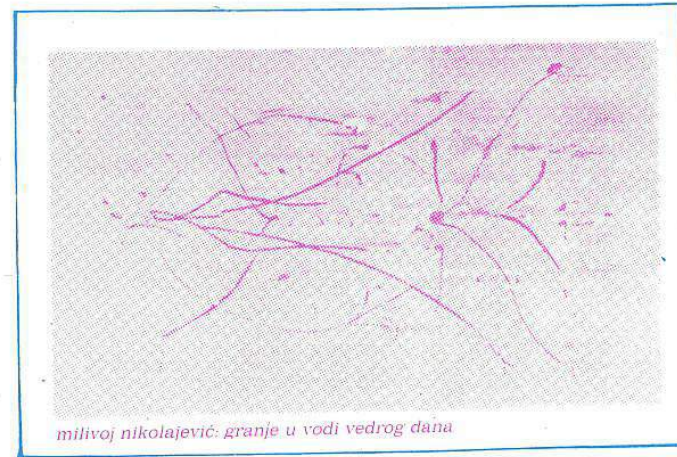
Bongo se pomalo pretvara u ženu
i dosta smrdi pri tom.
Palma reagira na nervozu
filodendron je potom

zapravo i nije pitom
jer buja bez veze.
Mesožderka se uvrijedila
što se serviram bez majoneze.

POSJETA

Najedanput si došla puna mira
razgovijetna i čista
opsovala mi stubišno svjetlo
da se zna da si ista.

Nikad mi nije bilo bolje.
Pričala si dugo i tečno,
uspjut me osudila na smrt
i na prokletstvo vječno.

milivoj nikolajević: granje u vodi vedrog dana

LINNE

Od svih ljudi na svijetu
najviše mi imponira Linne.
Newtonu je pala jabuka na glavu,
Kopernik prekopirao sve.

Linne je sabirao biljčice,
poimence ih znao,
ako nije, onda ih je krstio,
povijao i prao.

A onda je složio neoboriv sistem
za majmune i ljude.
Kako je samo imao vremena?
U Hammarbyju se još uvijek čude.

Kerstin, Birgitta, Gun, Desiree
pekla mu je kolače.
Bome i ne znam kako se zove,
smije li se il plače.

»KO BREZ MIRU OKROG DIVLJAM«

Dok bez mira okolo divljam
nešto bi iz mene htjelo
nešto je ostalo neformulirano
nešto mi nije sjelo.

Što sam ti ono htio objasniti
što li sam zapisivo?
A, da žena mora voljeti
i da joj neće bit krivo.

ZAGORSKO-MEDIMURSKA

Čovjek pije zato što je slab,
omiljelo mu piće,
i povlači se u svoj mir,
u krcme i kafice.

Čovjek ne pije zato što je slab,
da ga ne prevari piće,
da ne izgovori ono što misli,
a pri tom i da više.

KATALIZATOR

Ti služiš katalizatoru
a nisi na službi meni
koji te tako matoru
i tetoši i cijeni.

O bože, koji dobitak
za narode i — nosti!
Sve sam to krivo rekao.
Voliš me, i oprost.

SEX IS BORING

Sex is boring, sex is boring,
oboje dobro znamo.
Kako je onda otišlo ufalo,
Zizi, sjeti se damo.

Govori, govori, o ljubavi jedina,
da ti čujem glase,
da nam se naši štokavski glasovi
uzlazno-silazno maze.

Da znam gitaru odabrati
Španjolac da mi je biti
da znadem iz nje izvući
ono što ne znaš ni ti

drugačije bi me ljubila
drugačije me stegla
da ti pod prozor zasviram
»Još nij koke legla.«

VIGILJA

Baš hoću imati obitelj
i red i kalendare
i da me žena dvori haringom
kroz alkoholne pare.

Baš želim slaviti Uskrs
i Božiče i Maje.
Nad televizorom je plaća
pa koliko traje.

I onda ono da se pjeva
pa imat samca gosta
pa ona sirnica od bake
i sad je priče dosta.

Sve ono o čemu si sanjalo
sve ono što si htjela
izmislio je Eric Kastner
e compagnia bella.

NARODNA

Muko moja, muko moja,
predi na drugoga,
al ne na rod ni na svojitu
ni na dragog moga.

Na koga ćeš onda preći?
Svi su brat i seka.
A nisi ni tako teška.
Ostani s meneka.

SVE ZNAMO

Sve znamo, sve znamo,
razgovor samo gnjavi.
Nisi mi ona prava?
nisam ti onaj pravi?

Nisi mi ona prava
zato što nisam pravi?
Podimo dakle na dalek put
u Sikkim i Malawi

pa da vidimo tko je čist,
da li postoji ljubav prava.
Dušo, meni treba gemiš,
a tebi treba kava.

ŠAMANI

Besmisao života
nije teško izraziti,
ali tebe, nedužna Zizi,
treba maziti i paziti.

Besmisao života
i nije izraziti lako.
Koliko li su strofe napisane
da se kaže da postoji pako.

Ali postoje i šamani,
na svijetu su svetinje same
kad svane i kad se smrači
i kada legneš uza me.

VJEČNA LOVIŠTA

Sve mislim da su nas slagali
ovi katolici.
Ima ih dosta u Poljskoj
u Litvi i u Lici,

ono o vječnim lovištima
gdje je vječiti mir.
Ulovi koju prepelicu
il samo puši, sir.

Al tek što sigoh na drugi svijet
vidjeh da sam amater.
Stipo me saleti zbog trista
maraka
i da sam mu sovo mater.